

MIKA HANNULA

Lihan liikkeet ja yksittäisen vastavoima

Juha Varto, *Tanssi maailman kanssa. Yksittäisen ontologiaa*. niin & näin, Tampere 2008. 134 s.

Mikä yhdistää Mae Westin, Jacques Derridan, Andalusian syvän laulun ja Robert Mapplethorpen?

Vastaus on yhtä ilmeinen kuin haastavakin. Sehän on Varto. Ei niinkään henkilönä, vaan ajatuksien kehän ja kehämäisyyden kehittäjänä. Yhteen saattamisessa ja yhdessä olemisessa, jossa liikutaan eteen ja taakse, luokse ja pois, suoraan ja tar-koituksella jonnekin aivan muualle harhauttaen ja harhaillen.

Kyse on lihan vimhasta, lihan liikkeestä. Vaihtoehtojen esille saat-tamisesta ja ylläpitämisestä. Lyhyesti sanottuna: monipuolisuuden puolus-tuspuheesta.

Juha Varto tarkastelee yksittäisen ontologiaa. Yksittäisyys, joka on singulaaria, jotakin itsessään. Se ei ole erityistä, joka jää jälkeen ja leikkaa kiinni osallisena yleisestä. Se on läsnä lihassa. Epäilyksessä, epätoivossa ja heikkouden kokemuksen tunnistamisessa ja tunnustamisessa. Se on läsnä siinä mahdollisuudessa, jossa kokemuksen läsnäolo aktualisoituu ja tulee tapahtumaksi.

Kyse on puolustuspuheesta, koska kiistatta yksittäinen on joutunut jyrätyksi, heitteille ja hylätyksi. Sen on jyrännyt yltiöpäisen yksituumainen illuusio rationaalisuudesta, esineellistämisen pakko ja tuotteis-tamisen turhamaisuus. Yksittäisyys on monikollista tapaa olla läsnä ja hakeutua vuorovaikutukseen, jossa ei etukäteen ole olemassa takuita, ei vakuutuskirjoja, ei hintalappuja. On vain ja ainoastaan mahdollisuus kohtaamiseen ja läheisyyteen. Vartoa lainaten: ”Totuus ei ole yhdessä ihmiskäsityksessä, totuus on kaikissa ihmiskäsityksissä.” (57)

Yksittäisen ainutkertaisuus

Yksittäisyys palautuu aina koke-mukseen, lihallisuuteen. Se on ole-massaoloa, jossa tämänhetkisyys ja jatkuvuus yhdistyvät. Yhdistelmä vaatii sekä tietoa että taitoa. Se ei ole Varton mukaan niin kutsutta hiljaista tietoa, joka ei ole mitään sen kum-mallisempaa kuin yksi tapa ja keino lisää taidon ja lihan vaihtamiseen ja alistamiseen.

Yksittäinen on taitoa, joka on alituisen ja ainoastaan paikallista. Taitoa, jossa yhtäaikaaisesti mutta ei yhteen sulautuen tapahtuu rajojen ja rujouden hahmottamista ja samalla pidetään yllä toivoa ja uskoa siihen, että se yksittäinen on myös yksit-täisen jakamista muiden kanssa. Ei koskaan tasasummaan päätyen, vaan aina liikkeessä ylittyen ja alittuen, sivuista vuotaen ja takaa potkien. Lihan voima, vimma ja vahvuus. Siis halu.

”Halu on yritystä laventaa oman lihan mahdollisuutta tunnistaa toinen liha siinä *samassa* kokemuk-sessa, jossa subjektiivinen keho tun-nistaa elävänsä: ei vastausta, vain omaa elämää, sitä että elän, että olen se, minkä elän.” (108)

Varton teos on yksittäisen ja li-hallisen paikantamisen ja paikan-tumisen komea esitys. Ei vain sen puolesta toimimista, vaan sen työs-tämistä ja tekemistä. Olemista ja ta-pahtumaksi tulemista. Haastamista ja vaivaamista. Ärsyttämistä ja här-näämistä.

Varto käsittelee elegantisti niitä vaikeuksia ja vaaroja, joita koh-tamme kun yritämme – vastoin odotuksia – lähentyä yleisen sijaan jotakin, joka ei palaudu mihinkään muuhun kuin itse yksittäiseen. Kieli, jota käytämme, on vajavaista ja kaikkea muuta kuin neutraalia. Sanat ja käsitteet vetävät välistä ja välittävät

useinkin herttaisen vähän yksilöllisen kokemuksen esioletuksista ja mah-dollisuuksista tulla singulaariksi ta-pahtumaksi.

Olisi sangen erikoista, jos Varto itse ei ajautuisi samoihin vaike-uksiin, joista hän muistuttaa. Näitä vaikeuksia ei voi välttää. Yksittäistä lähentyessä me kaikki notkahdamme – yhdet kumoon, toiset kenoon. Ja kolmannet jos ei nyt ihan kimoonon niin ainakin keimoon.

Yksittäisen rajallisuus

Varton kohdalla lihan liikkeen kär-simät ilmakuopat ja -vaivat paikan-tuvat – ei niin yllättäen – siihen hauraan hartaaseen kohtaan, jossa hän löytää toisen olemisen mahdolli-suudet. Vartolle lihan yksittäisyyden hankaluus kiteytyy ainaiseen alis-tetuksi tulemiseen ja alistamiseen, joiden vastakohtaisuuden kautta toivo vaihtoehdosta rakentuu hänen mukaansa siihen, että me voimme itse valita alistumisen. Varto iloitsee häpeäkulttuurin heikkenemisestä ja uudenlaisesta ruumiillisesta yl-peydestä. Tämän hän hakee ennen kaikkea netistä, jossa esitellään mitä ja missä tahansa ja miten tahansa.

”Erityisen suosittu webbikamera-sivustot, joita on satoja, syytävät kaiken aikaa kuvia ihmisistä, yleensä nuorista, jotka eivät enää suostu hä-peämään lihaansa vaan asettavat sen kaikkien katsottavaksi, ylpeinä. He tietävät, että he eivät siitä muutu ki-veksi eivätkä esineiksi, koska he itse tekevät paljastamisensa” (97)

Nähdäkseni Varto ajaa itsensä varsin eriskummalliseen, suorastaan epämiellyttävään nurkkaan. Se on nurkka, jossa toivosta tulee toivot-tomuus. Ei mikään riutuvan ro-manttinen toivottomuus, vaan hyvin konkreettinen hyväksi käytetyksi

alistuva toivottomuus, joka muuttuu jälleen kerran vain pinnaksi, vain sarjaksi numeroita, jotka voidaan hävittää, tuhota ja poistaa. Tekoja, jotka eivät jää iholle. Ne eivät kutita, ne kutistuvat tuotteeksi.

Kyse ei ole pelkästään siitä, mitä näillä miljardeilla vinoon vetävillä web-sivuilla tapahtuu tai ei tapahdu. Sivuilla, jotka aivan varmasti voivat luoda uudenlaisia yksittäisyyksiä yhteisölliseen jatkumoon, mutta sivuilla, jotka valitettavasti omalta osaltaan ovat kiinteä elementti tuotteistamisen ja juuri pelkistyneen alistamisen strategioissa. Varto näyttää olettavan, että alistamisen ja esi-

neellistämisen ongelma poistuu, jos ja kun minä, sinä tai me, teemme sen itse – mikä tahansa teko sitten onkaan. Webissä ja Varton alleviivaamassa esimerkissä se on lihan ja lihallisuuden esille asettamista, joka ei koskaan, ei milloinkaan tapahdu vailla seurauksia.

Mielenkiintoisella tavalla ongelma palautuu ajatukseen itsemääräämisen sisällöstä ja tavoitteista. Keskeinen elementti itseymmärryksessämme, joka ei koskaan, ei milloinkaan eikä missään ole yksioikoinen. Toisaalta se on tuottava tila, jossa mennään lujaa ja moninaisiin suuntiin. Ongelmavyöhyti, joka tuo

mieleen espanjalaissyntyisen sosiaalisen vuorovaikutuksia tuottavan taiteilijan Santiago Sierran.

Kuoppa Kiasman nurkalla

Sierra on tunnettu projekteista, joissa hän saa yhteiskunnan marginaalissa olevat ihmiset omasta tahdostaan tekemään asioita, joita monet meistä pitävät alistavina ja ilkeinä. Sierra maksaa tilanteen vaatimaa minimipalkkaa siitä, että pakolaiseksi kutsuttu henkilö istuu näyttelytilassa pahvilaatikossa hiljaa neljä tuntia. Tai siitä, että paperittomat työmiehet pitävät näyttelytilaan tehtyä täysin turhaa seinää ylhäällä. Tai siitä, että kadun jonglöörien selkään tatuoidaan pelkkä pitkä viiva ja rivistä miehiä tehdään se varsinainen viiva.

Tai siitä, kuten Helsingissä syksyllä 2001, että asunnoton ihminen minimipalkkaa vastaan istuu ulkona Kiasman nurkalla kolmen neliön kokoisessa ja syvyisessä montussa eikä tee mitään. Sen kun vain istuu ja odottaa – ja on osana taideteosta, osana kokemuksellisuutta ja katseita; osana vuorovaikutusta ja osallinen ihan omasta tahdostaan.

Tapahtuma, josta yksittäinen urbaani legenda kertoo seuraavan tarinan. Mies menee kuoppaan, laskeutuu rappujen avulla alas, istuu odottamaan ja olemaan ihan oma suloinen itsensä ja havahtuu sitten yhtäkkiä siihen, että eräs toinen mies saapuu paikalle ja vetää raput ylös. Seuraa dialogi, jossa montusta käsin zoomaileva ja maan pinnan tasolta virittelevä mies väittelevät sen summan määrästä, maksutavasta ja maksuajasta, jonka edellinen on jälkimmäiselle velkaa.

Dialogi, jonka kohtaamisen tilassa uhka, uhma ja umpimielisyys kukoistavat. Se on dialogia, jossa yksittäisyys oppoa arjen tahottomaan mutta niin todellisen tahmeisiin uumeniin. Yksittäisyys, joka yskii, pärskii ja kiroilee ja jota ei taaskaan saada ratkaistuksi.

Sota ja rakkaus

Vanhan kirjallisuuden päivät

Sastamalassa

26.-27.6.2009

Tilaa ilmainen esite numerosta 050 301 5547 tai
osoitteesta vkp@sastamala.fi,
ohjelma myös kotisivuillamme
www.vanhankirjallisuudenpaivat.com.

SASTAMALA